

Reportaj din viața teatrală

*Treptele
pe care urcă
un spectacol
ca să ajungă
pe scenă*

Subiectul și eroii reportajului: Premiera **URIAȘII MUNTILOR** de **LUIGI PIRANDELLO**. În românește de **Florian Potra** ● **Teatrul „Bulandra”** ● Personajele și actorii care le interpretează: **Ilse zisă și Contesa — MARIANA BURUIANĂ** ● **Contele, soțul ei — MARCEL IUREȘ** ● **Diamante, a doua actriță — OANA PELEA** ● **Cromo, actor de compoziție — RĂZVAN VASILESCU** ● **Spizzi, june-prim — RĂZVAN IONESC** ● **Battaglia, actor-femeie — SANDU MIHAI GRUIA** ● **Sacerdote — DORU ANA** ● **Lumachi — VALENTIN URITESCU** ● (toți cei de până aici fac parte din trupa Contesei) ● **Cotrone, zis Vrăjitorul — ION CARAMITRU** ● „**Năpăstuiții**”: **Pitiluc Quaqueo — LUMINIȚA GHEORGHIU** ● **Duccio Doccia — CONSTANTIN DRĂGĂNESCU** ● **Sgricia — ILEANA PREDESCU** ● **Milordino — IRINA PETRESCU** ● **Maramara, zisă și Scoțiana — MANUELA CIUCUR** ● **Magdalena — IOANA PAVELESCU** ● În alte roluri: **Creatorul de decoruri — MIHAI MĂDESCU** ● **Creatoarea de costume — LIA MANTOC** ● **Maistrul de lumini — IOAN LAZĂR** ● **Maistrul de sunet — ALEXANDRU SCHULDER** ● **Mașinist-șef — MATEI OCTAVIAN** ● **Recuziter-șef — ALEXANDRU SIMON** ● **Cabiniere-șefă — MARIA DAMIAN** ● **Tapițer — ION GURĂU** ● **Peruchier — GHEORGHE CONSTANTINESCU** ● **Coafeză — GEORGETA SIRBU** ● Au mai contribuit la realizarea spectacolului: **compozitorul CLAUDIU NEGULESCU** — prelucrări și adaptări muzicale, precum și în calitate de dirijor al corului „**Voces Primavera**” ● **RALUCA IANEGIC** — mișcare, balet ● **LUCICA MINEA** — percuție ● **FLORIN CHI-RIACESCU** — orgă ● **LIVIU BEREHOI, PAUL IONESC** — minuitori păpuși ● A suflat textul, la repetiții: **MIHAELA OANCE** ● A asigurat regia tehnică: **MIRCEA COCOLAȘ** ● În alte roluri: **croitorii de costume, tâmplarii, feronierii, sudorii, tapițerii, alți electricieni, mașiniști, personal necalificat.** ● Au mai ajutat, dându-și cu părerea, în calitățile oficiale pe care le au sau din plăcere și simpatie: **Gina Patrichi, Valeriu Moisescu, Petre Gheorghiu, Virgil Ogășanu, Mirela Gorca, Dan Jițianu;** contribuție deosebită — **Ion Besoiu, directorul teatrului.**

Regia: **CĂTĂLINA BUZOIANU**

Data premierei: 22 decembrie 1987.

Partea nevăzută a unui gind

Se citește textul, la masă, se dau nuanțe, se explică, se justifică, se apelează la material ajutător, ca la o oră de clasă, la școală. Nu-i o figură de stil: în această etapă, fiecare dintre actori recitește Pirandello, comentarii despre, vede fotografiile ale montărilor anterioare, pătrunde în legenda piesei, îi cunoaște pe colegii lui care au dat chip personajelor cu 30—40 de ani în urmă, încearcă să înțeleagă cum trebuie să fie el, ca personaj, cum trebuie să vorbească, să se miște. Acum începe să se creze viața interioară a personajelor. Și tot acum, regizorul începe să capete încredere în ceea ce a imaginat: vede schițele de decor și de costume, discută cu autorii lor, fac împreună corecturi, revin, o iau de la capăt.

Așa a lucrat Cătălina Buzoianu acest spectacol, în etapa la care mă refer: cu foarte mult material ajutător și considerînd — așa cum e firesc — că un actor este un partener de lucru și nu un „personal încadrat“, la îndemîna regizorului. S-a citit, deci, nu numai Pirandello, dar și Bachelard, Foucault, Freud, Caillois, Huizinga, mulți alții încă, pentru că dialogul dintre regizor și actor trebuie să fie un dialog de la egal la egal

**Înainte de cel de-al treilea gong,
Ion Besoiu, la „pupitrul de comandă“...**

În cabină, în fața oglinzii, ultimele retușuri la machiaj

și pentru că **Uriașii munților** e un reper în istoria de arhetipuri a teatrului.

Cînd această etapă s-a considerat încheiată, actorii și regizorul au urcat pe scenă. În afara scenei, Mihai Mădescu (decoruri) și Lia Manțoc (costume) încep, fiecare în parte, să joace rolurile pe care le-au primit. Cînd desenul din schiță e foarte ambițios, și în cazul nostru este, realitatea refuză să se lase de la început subjugată. Materialele ori nu se găsesc, ori sînt foarte scumpe (prea scumpe, față de devizul piesei), ori apar alte minuni. Drept care, cei doi „au luat în mîină“, cum se spune, fabricile și chiar institute de cercetări, pentru a descoperi ceea ce voiau: materiale ușoare, ieftine, de efect, evident — cu viață lungă. Sper să nu vă mirați cînd veți primi aceste informații: că Mihai Mădescu și Lia Manțoc au călătorit (cu metrourul, tramvaiul, troleibuzul sau taxiul) în București cale de peste 200 de km pentru a procura cele necesare, că aripile vilei sînt confecționate din material de parașută, că trupa Contesei e îmbrăcată într-o textură experimentală, produsă de un institut de profil... Decorul și costumele sînt personaje în piesă, fac parte din iluzie, dar nu ajunge să fie imaginate — ele trebuie să fie reale.

Precum floarea dispăre în fruct

Repetițiile se desfășoară, evident, în stilul Cătălina Buzoianu. Aud în dreapta o șoaptă și-mi dau seama că nu-i din spectacol. E un text rostit de Ion Besoiu: „În fiecare actor de-al nostru zac doi-

sprezede regizori adormiți, sa nu te joi de ginduri. Așa-i la noi, la «Bulandra». Pe aici a umblat lume, nu glumă». Pe scenă, Cotrone s-a oprit din monolog și dă niște explicații Ilsei. Ilse se enervează. Mă pregătește să asist la o scenă care totuși nu are loc, și-mi dau seama, încă o dată, că teatrul ăsta Pirandello : „Nu e permis ca un personaj să iasă el singur în relief, să-i covârșască pe ceilalți, să invadeze toată scena. Trebuie să fie toți cuprinși într-un cadru armonios și să reprezinte ceea ce este reprezentabil!”

Cătălina Buzoianu asta încearcă să facă. Acum, în acest moment, am senzația că nu-i iese. Stau la trei rinduri de scaune distanță de ea și simt totuși că ar vrea să izbucnească. În loc de asta, o rugăminte către Cotrone, alta către Ilse...

Cotrone declamă: „E nevoie să te creadă ceilalți, ca să crezi în tine?” Nea Matei, mașinistul-șef, îi șoptește lui Cocolaș că s-a făcut de ora 14, ar cam fi trebuit să se termine repetiția, el are demontare și apoi montare, diseară e... **Dimineață pierdută.** Cocolaș se face că nu aude. Nea Matei nu îndrăznește să se adreseze regizoarei, așa că repetiția continuă și azi până după ora 15. Și a început de dimineață, de la 10.

E drept că, dimineață, începutul în sine e un spectacol. Mai întâi se plătesc toate conturile din ziua precedentă. Mașiniștii îi reproșează lui Mădescu ce nu e bine la decor. Cătălina Buzoianu continuă o discuție aprinsă cu maistrul de lumini, nea Nelu își pledează cauza, Cotrone se face, benevol, partizanul ultimului („Lazăr e cel mai bun electrician de teatru din Europa”), Ion Besoiu dă sugestii cum să fie făcută spinzurătoarea, în așa fel încât, pe cât posibil, Spizzi să nu se spinzure cu adevărat.

E o jumătate de oră în care dezmoțirea actorilor înseamnă, de fapt, pregătirea lor pentru a trece dincolo, în lumea fantomelor, din care vor mai ieși, cu scurte pauze, abia în partea a doua a zilei. Mi-amintesc de o replică din piesă care, ieri, la repetiție, a trecut neobservată, Cotrone a rostit-o prea repede : „E limpede că dumneavoastră (e vorba de actori — n.a.) nu puteți avea secrete față de nimeni, nici măcar atunci când visați.”

Fără să fiu implicat în viața scenei, îl simt pe Pirandello din ce în ce mai adevărat, mai contemporan.

...Cromo n-are răzătoare de plastic pentru geamul de la mașină, se roagă de toată lumea să fie ajutat, Lucica Minea se plînge că, de cînd bate toba la „Bulandra”, n-a mai trecut pe la Conservator și vineri are examen, dar întreabă, totuși, „a cum se va îmbrăca pentru spectacol, directorul îi explică, cu exemple,

lui Spizzi, ce înseamnă să fii june-prim, nea Sanău schimbă o stație și niște microfoane ooff și încă n-am terminat banda de spectacol, la cabină Sacerdote își amintește, privind un afiș pe care scrie „La Mama prezintă Teatrul Bulandra”, că juca în Răceala, pe timpul studenției, tot pe scena asta, Cotrone îmi arată niște fotografii (Tomită, Coman, Cotescu) și-mi spune că nici el nu se simte prea bine, în fine, încet-încet, murmurele măruntă ale vieții se estompează în fața vocii Artei. Începe o nouă repetiție.

„Frumusețea ideală, fără neliniștea ambiguității, poate fi socotită perfecțiune?” O întrebare a regizoarei care aici, în repetiție, n-are răspuns. Aici tot ceea ce vrea ea este foarte clar, exprimat cu o limpezime care nu ține cont de stare. O femeie nu prea înaltă, fragilă în raport cu „urâșii” cu care se luptă, ține în mînă, cu o forță pe care n-aș fi bănuțit-o, un mînușchi de orgoli și patimi, modelînd, modelînd, pînă la obținerea efectului care descătușează exclamația firească : e teatru, e teatru adevărat ! Și totuși, în plin efort, făcut cu toată încrederea, cu toată credința, cu deplină stăpînire a mijloacelor, e loc și pentru o îndoielă : „oare lumea va veni la așa ceva ?” Inutil î se răspunde că da, va veni. Ea a întrebat pentru sine.

Repetiția continuă. Prea multe dificultăți tehnice, care minează jocul actorilor rup ritmul, perturbă. Nici acum nu s-a rezolvat cu spinzurătoarea. Se așteaptă o soluție de la Mădescu. El tace. E așa la toate repetițiile. Cătălina izbucnește : „Ce faci, Made, cu spinzurătoarea ? De ce taci ? Fă ceva, m-am săturat de tăcerile tale importante !” Mădescu tace în continuare. E un sfînx perfect.

Cineva îi șoptește ceva directorului, care asistă la toate repetițiile. „Foarte bine, îl aud pe Besoiu, dacă v-a cerut luna de pe cer, vă rog să i-o dați. Ce n-ați înțeles ?” Dacă se exagerează în viață, de ce nu s-ar exagera și în teatru ? Luna de pe cer se dovedește, în cele din urmă, o sumă de cerințe strict necesare pentru punerea unui spectacol bun, aici, pe pămînt.

Teatrul văzut de sus

Astăzi privesc teatrul de sus: asist la repetiție din cabina de sunet. Stăpîn aici e Alexandru Schuder, de meserie electroacustician (așa se cheamă funcția de sunetist în teatru). Cabina în care lucrează el e un muzeu. Aici înveți din priviri ce-a însemnat Teatrul „Bulandra”, fostul Municipal, pentru istoria teatrului modern din România. Pe peretele din stînga, o diplomă : „...se acordă lui Alexandru Schuder pentru cei 30 de ani în slujba Teatrului «Bulandra»...”. 30 de

ani? Îmi arată medaliile comemorative la 20, la 25, la 30 de ani. A fost și festivitate.

Prin intermediul microfoanelor instalate deasupra scenei și în culise, nea Sandu aude tot: primește comenzile de la Cocolaș, dar are posibilitatea să-și dea seama și singur când intră cu banda. La spectacolul ăsta are și alte probleme, căci trebuie să se audă și niște voci: le fac actorii, dar el trebuie să fie atent la efecte și la volum.

„Am venit în teatru pe 13 decembrie 1956. De atunci păstrez programele tuturor spectacolelor. Am avut o viață frumoasă, nu zic. Am muncit, am jucat mult, dar am avut și mari satisfacții. Am fost cu teatrul în America, în Olanda, de două ori în R.F.G., Iugoslavia, Ungaria, U.R.S.S., de două ori, în Berlinul occidental. La New York s-au pus perne și

minat de mult, dar ei tot mai demon-tează. Va trebui, deci, prelungită banda cu zgomote. Sandu își notează ce-a spus regizoarea.

Aud din sală vocile copiilor din corul de final. Este ora 15. Actorii au plecat, mașiniștii demontează decorul. Cătălina Buzoianu își strânge hîrțile și coboară încet scările. După expresia feței, nu pare mulțumită.

Mîine e vizionare cu C.O.M.-ul. Din cabina de alături, de la lumini, iese Ioan Lazăr. Și el e de 30 de ani în teatru. Mă uit la amîndoi: de peste 30 de ani, ei o privesc teatrul de sus.

Proces-verbal

Ne apropiem de momentul adevărului: au rămas mai puțin de două săptămîni pînă la premieră. Deși nu particip ca

Jos, Oana Pelea, Răzvan Vasilescu, Valentin Uritescu, Sus, Sandu Mihai Gruia, Răzvan Ionescu, Mariana Buruiană și Doru Ana

pe scenă, publicul stătea printre actori. Spectacolul începea la 17, și la 14,30 houl era plin de lume. A fost o nebunie, un triumf.“

Printre frînturile de fraze, aud din scenă vocile actorilor și, din cînd în cînd, corecțiile făcute de Cătălina Buzoianu.

„Patru ani am lucrat cu doamna Bularandra. Era într-o noapte, făceam înregistrări cu o orchestră, că ziua repetam, aveam și spectacol. Nu mai puteam de oboseală, i-am spus colegului meu: fie ce-o fi, eu plec acasă, poate să zică baba ce-o vrea. Era, cred, spre cinci dimineața. Deodată i-am auzit vocea, asista din sală la înregistrare: «Baba îți spune că poți să te ducl să te culci.» Era să mor de rușine. Nu s-a supărat. Era o doamnă“.

Sandu dă drumul la banda pe care sînt zgomotele dărmării vilei. Mașiniștii scot decorul la vedere. Zgomotul s-a ter-

soldat cu drepturi egale la această luptă, simt în aer praful de pușcă. E o pulbere foarte fină, compusă din particule de nerăbdare specific actoricească, stress regizoral și obsedantă dorință a tuturor de a da ochii cu publicul. Restul sînt nervi mărunți care nu merită să fie pomeniți, pentru că se vor topi la primul succes.

Astăzi e „șnur“ cu C.O.M.-ul. Toată lumea resimte importanța momentului. Membrii consiliului oamenilor muncii iau loc în sală. Întrucît sînt acceptat, înțeleg că-mi revine rolul să fac procesul-verbal al ședinței care va avea loc după vizionare.

În timpul vizionării spectacolului, n-am remarcat nimic deosebit, în afară de faptul că s-a privit cu ochii în patru și s-a fumat virtos. Nu s-a comentat pe șoptite. Nimeni nu și-a notat nimic: toată lumea era „în problemă“, fiecare din cei pre-

zenți mai văzuse cel puțin o repetiție. În fine, șnurul s-a încheiat. Nimeni nu aplaudă. (Nu se aplaudă la vizionări, asta e apanajul exclusiv al publicului.) Actorii, ca niciodată, dispar imediat la cabine. C.O.M.-ul rămâne pe loc, doar se mai strânge puțin în jurul directorului, ca un fel de centurie romană înaintea unui atac. Sedința începe, în timp ce pe scenă totul se năruie, se descompune, sub miștile grăbite ale mașiniștilor.

Prima ia cuvântul Gina Patrichi. Pentru a doua oară, visul (trupele Contesei — n.a.) mi s-a părut foarte lung. Nu mai discut aici lucrurile foarte bune, soluțiile originale. Consider că în această etapă discursul spectacolului trebuie limpezit, trebuie să se înțeleagă exact mesajul. Asta e un spectacol greu. Cu Mariana (Buruiană — n.a.) am să discut personal...

Valeriu Moisescu: Visul e încă destul de confuz. Iar finalul cred că mai trebuie lucrat.

Petre Gheorghiu: Finalul! Regizorul va găsi soluții. E un spectacol foarte bun.

Virgil Ogășanu: Este un eveniment, acest spectacol, chiar dacă ne-am obișnuit să folosim cuvântul prea des. În această etapă, cred că trebuie insistat pe partea a doua, care e sub nivelul primei. Va fi bine, cred asta.

Mirela Gorea: Nu simt nevoia, în final, să mai și văd corul de copii. Îmi ajunge muzica. Un spectacol foarte bun. Deosebit.

Dan Jitianu: Cătălina știe ce are de făcut în partea a doua.

Pe scenă, nen Matei și băieții lui continuă să trîntească și să bufnească. Sint rugați, la un moment dat, să facă mai puțin zgomot. Un mașinist zice da, sigur că da... dar demontarea continuă la același nivel sonor. Cit de importantă e și în teatru manifestarea bunăvoinței, fie și numai la modul dialogului...

Cătălina Buzoianu: Solicit C.O.M.-ului o serioasă intervenție pentru o mai mare disciplină în compartimentele tehnice. Am consumat cu toții foarte multă energie pentru acest spectacol, și iată, am ajuns la un final obosit. Actul II e, practic, la primul șnur. Actorii au fost extraordinari, dar am avut mulți oameni care n-au înțeles acest spectacol. Nu cred că mai trebuie să explic ceva. Ce este de înțeles s-a înțeles, restul nu se poate completa cu explicații. Vom opera observațiile dumneavoastră pertinente.

Actorii, demachiați, în haine de oraș, s-au apropiat, încet-încet, de „masa de sedință”. Par niște copii care se bucură că pot trage cu urechea la o sedință cu părinții.

Final de proces-verbal. Rețin frinturi: bravo, Pino (Caramitru), spectacol excelent, va fi o bombă, și costumele! ce v-am spus? Uritescu, tu faci un rol, ce

mai, zău, pe cuvânt! ia auziți, mă, cică fac un rol, păi, ce rol am eu?

Vocea Cătălinei Buzoianu nu se aude. Toată lumea s-a ridicat în picioare; ea a rămas într-un fotoliu, așteptînd parcă ceva.

Intrucît consiliul oamenilor muncii din Teatrul „Bulandra” a hotărît scoaterea corului „Voces Primavera” din scena finală (dar păstrarea lui în banda de sunet), vă rog să operați și dumneavoastră, stimați cititori, necesara mențiune în distribuția inițială.

Pe scenă, mașiniștii au montat un nou decor. Spectatorii care peste câteva ore vor sta pe aceste scaune și se vor înfrupta din deliciale teatrului n-au de unde să știe că, pînă a ajunge la ei, dulceața artei, bucuria artei, are nenumărate clipe amare. Și o zbatere care consumă o cantitate enormă de oxigen. Atît de mult încît, uneori, cei care trăiesc teatrul cu adevărat simt că le lipsește. Am apreciat, de aceea, democrația conducerii în artă, la Teatrul „Bulandra”.

Prima reprezentație cu public

„Este ora 17! Peste exact 60 de minute, vom avea premieră cu Uriașii munților de Luigi Pirandello. Vă rog să vă pregătiți!” Vocea lui Mircea Cocolaș se aude în difuzoarele tuturor cabinelor. Dar, ca de obicei înaintea unei premiere, anunțurile regiei tehnice sînt mult în urma stării speciale în care se află actorii.

„Este ora 17 și cinci...” Asta e cum sau ce e?

La ușa cabinei pe care scrie „Mariana Buruiană, Ileana Predescu, Ioana Pavelescu” încercăm, de jumătate de oră, să demonstrăm utilitatea unei fotografii. Fără succes. De altfel, Ioana Pavelescu, care intră în scenă mai târziu, va ieși din cabină în jurul orei 18,30. Costumul ei de scenă, sumar, să-l fi creat atîtea probleme?

„Este ora 17 și zece”. Din cîteva cabine se aud fluierături...

Mergeți să vedeți un personaj extraordinar de reușit, Quaqueo, interpretat de Luminița Gheorghiu. Un rol în care mișcarea s-a lucrat cu ajutorul Rălucii Ianegic, dar și cu sugestii de la Radu Gheorghe. O actriță extrem de serioasă la toate repetițiile, de o modestie pe care o stimezi, dar nu o înțelegi, joacă rolul deosebit de dificil al lui Quaqueo fiind gravidă în luna a șaptea. Meseria asta se iubește ca propriul copil.

„Este ora 17 și un sfert”. Huuoooo! Apare și ultimul, Uritescu. Are un necaz. În viață, nu în rol. Necazurile din rol le va rezolva, și în această seară, foarte bine.

Irina Petrescu, Ion Caramitru și Constantin Drăgănescu

Luminița Gheorghiu și Irina Petrescu

„Este ora 17 și 30 de minute”. Regia tehnică moare, dar nu se predă. Aceste anunțuri intră în obligațiile de serviciu. Foaierul e arhiplin. Încep micile aranjamente cu scaune la purtător. Mulți actori de la teatrele bucureștene.

„Este ora 17 și 35 de minute”. Cătălina Buzoianu e lividă. Vorbește cu foarte multă lume, dar nu cred că aude mai mult de jumătate din ceea ce i se spune.

„Este ora...” Nimeni nu-l mai bagă în seamă pe Coco. Ion Besoiu, în costum, cu nelipsitul vultur la piept, face oficiile de gazdă. Vulturul e bine, directorul însă e emoționat. În holșorul de la intrarea în scenă, un ciob de oglindă e pe post de ultim consultant. Nici unul dintre actori nu mai privește în afară: fiecare, în aceste clipe, e pe punctul de a deveni altcineva.

Gong. Succes!

În timpul spectacolului, regizoarea a stat în sală, undeva într-un colț; Ion Besoiu a circulat, fără stare, de la sunet la electrică și de la cabine la vestiarele mașiniștilor — a găsit chiar și timp să facă morală unei lucrătoare a teatrului că n-a venit în „ținută” — tot timpul „luind pulsul” sălii; cabinierii au privit din culise; Cocolaș a deschis porțile vilei, trăgând de niște sfori, așa cum se indică în decupajul regizoral; nea Matei a jucat table cu nea Iordache; în clipa în care au izbucnit aplauzele, nea Matei a azvîrlit zarurile, i-a ieșit 6—6, a făcut poartă în casă și a încheiat strălucit, cu un marț, vechea lui dispută cu colegul Iordache.

După trei minute de aplauze, actorii o solicită pe Cătălina Buzoianu; ea urcă pe scenă, arată ca un dirijor spre orchestră, adică spre actori, după care iese împreună cu ei. Munca regizorului a încetat o dată cu premiera: de acum încolo începe lungul drum al actorilor spre public.

Este ora 21 și 30 de minute. La cabine se trăiește clipa de fericire ruptă din miracolul întâlnirii teatrului cu spectatorii.

Este ora 22. Din clădirea Sălii Studio a Teatrului „Bulandra” iese un grup de oameni gălăgioși. În hainele de stradă, seamănă cu oricare dintre cetățenii orașului. Dar noi știm că pînă acum jumătate de oră fiecare din ei a fost „cineva”, într-o poveste de Pirandello. Încep să curgă, pe o muzică bună, capabilă să ne facă să rememorăm totul, genericele de sfîrșit.

Mihai TATULICI
Fotografii de
Dinu LAZAR